

บทความวิจัย

การสร้าง Inner Peace Education ให้กับ เด็กและเยาวชนเพื่อเสริมสร้าง Soft Power ในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

Creating Inner Peace Education for children
and youth aims to enhance soft power in
support of the national strategy for
sustainable development

ศักดิ์ชัย พีชะพัฒน์

Sakchai Peechapat

บริษัท ทีสโก้ไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

TISCO Financial Group Plc.

Email: sakchai@tisco.co.th

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ : 11 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ : 21 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องที่เกิดขึ้นจากเป้าหมายในระบบการศึกษาไทยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข แต่การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังขาดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเด็กและเยาวชนจำนวนมากมีทัศนคติต่อต้านระบบเดิม ทั้งระเบียบกฎเกณฑ์และความเชื่อทางการเมือง จึงเกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ 1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ในสังคมไทย 2. เพื่อถอดบทเรียนรูปแบบจากไตรสิกขา หรือ Inner Peace Education (IPE) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3. เพื่อนำรูปแบบ IPE ทดลองใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ 4. เพื่อเสนอแนวทางการสร้าง Inner Peace Education ให้กับเด็กและเยาวชนในการเสริมสร้าง Soft Power สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนเชิงปริมาณ เป็นการทดลองสร้างนิสัยดีผ่าน “ไตรสิกขา” กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการเข้าค่ายและการฝึกตน 21 วันที่นักเรียนตกลงกัน แล้วสอบวัดก่อนและหลังโดยใช้แบบสอบวัด 3 ชุด การสังเกต การทำ Focus Group และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทน “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่าข้อ 1 ความขัดแย้งทางความคิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากสาเหตุ 6 ประการ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรมวัยรุ่น (2) การยึดเอาความคิดตนเองเป็นหลัก (3) ความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมืองการปกครองและสังคม (4) การบังคับเข้มงวดของผู้ใหญ่ในกฎระเบียบต่าง ๆ (5) การขาดที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และ (6) ความแตกต่างกันของกลุ่มคนที่อยู่ต่างรุ่นและต่างวัย ข้อ 2. ผลการถอดบทเรียนการศึกษาสันติภาพภายใน พบว่า ขั้นแรก ควรสร้างความมีวินัยบนพื้นฐานศีล 5 ใช้ “ความดีสากล 5 ประการ” คือ ความสะอาด ความมีระเบียบ ความสุภาพ การตรงต่อเวลาและการมีจิตตั้งมั่น ขั้นที่ 2 ควรปฏิบัติสมาธิเป็นกิจวัตรประจำวัน ขั้นที่ 3 ผลลัพธ์จากการรักษาศีลและปฏิบัติสมาธิจนเป็นนิสัยทำให้เกิดปัญญา ด้วยใจที่ปิติเบิกบาน มีความสุข ข้อ 3 ผลการทดลองนำรูปแบบ IPE ใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พบว่า การสอบวัดนักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกด้านทั้ง 2 โรงเรียน และข้อ 4 แนวทางการสร้าง Inner Peace Education ให้กับเด็กและเยาวชนในการเสริมสร้าง Soft Power สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ควรขยายผลผ่านเครือข่าย “บวร” โดยกำหนดนโยบายจากส่วนกลางบูรณาการกับโครงการที่มีอยู่ เช่น ค่ายลูกเสือ และจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพิ่มกิจกรรมทางศาสนาสอดแทรกให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้

ผลจากการศึกษาดังกล่าว มีข้อเสนอเชิงนโยบายโดยรัฐบาลควรประกาศนโยบาย “1 ตำบล 2 โรงเรียน 3 ประสานพลัง บวร” ให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กตำบลละ 2 โรงเรียน ดำเนินการขับเคลื่อนในรูปแบบ Public Private Partnership

คำสำคัญ: ไตรสิกขา หรือ Inner Peace Education (IPE), พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, ความดีสากล 5 ประการ

Abstract

This research was conducted due to the goal of the Thai education system, which aims to develop people in all dimensions and across all age groups to become good, capable, and happy individuals. However, the current educational system lacks proactive learning management that focuses on developing the mind to foster awareness and adaptation to a rapidly changing society. As a result, many children and youth have an opposing attitude toward the traditional system, including rules, regulations, and political beliefs, leading to ideological conflicts between children and adults. This research has four objectives: 1.To analyze the problems and causes of ideological conflicts between children and youth and adults in Thai society. 2.To extract lessons from the model of the Threefold Training (Sīla, Samādhi, Paññā), or Inner Peace Education (IPE), both in Thailand and abroad. 3.To experiment with implementing the IPE model in an educational innovation area (Education Sandbox) through the participation of all sectors. 4.To propose a method for creating Inner Peace Education for children and youth to enhance Soft Power and support national strategies for sustainable development. This study is a mixed-methods research with a qualitative emphasis, focusing on document research and in-depth interviews. The quantitative aspect involved experimenting with creating good habits through the Threefold Training with 2nd-year secondary school students from two schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The experiment included a 21-day camp and self-training, with pre- and post-tests using three sets of assessment tools, observations, focus groups, and in-depth interviews with 3 representatives from the community cooperation, i.e., home, school and temple.

The findings of the research are as follows:

1. The ideological conflict between children and youth is caused by six factors: (1) Emotional and behavioral changes during adolescence, (2) Rigid adherence to one's own beliefs, (3) Conflicting opinions on politics, governance, and society, (4) Strict enforcement of rules by adults, (5) Lack of spiritual anchors, and (6) Generational and age differences.
2. Lessons learned from the study of inner peace education reveal that: Step 1: Discipline should be built on the foundation of the Five Precepts and the "Five Universal Virtues," which include cleanliness, orderliness, politeness, punctuality, and a focused mind. Step 2: Meditation should become a daily practice. Step 3: Maintaining the precepts and practicing meditation regularly cultivates wisdom, resulting in joy, happiness, and mental clarity.
3. The experimental application of IPE in the educational innovation space, with the involvement of all sectors, showed that the experimental group had significantly higher improvements in all areas compared to the control group across both schools.

4. To create Inner Peace Education for children and youth, contributing to Soft Power and supporting national strategies for sustainable development, the research suggests expanding the approach through the community network. This should involve central government policy integration with existing programs, such as scout camps, and proactively incorporating religious activities suitable for local contexts to create an effective learning ecosystem. The study also offers policy recommendations: The government should declare the policy “1 Subdistrict, 2 Schools, 3 Harmonized Community Cooperation Forces” as a national agenda to involve all sectors in developing children in each subdistrict, with two schools per subdistrict, carried out through a Public-Private Partnership model.

Keywords: Tri-Sik-Kha or Inner Peace Education, Education Sandbox, Five Universal Goodness

บทนำ

ระบบการศึกษามีเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกมิติ ทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีคุณภาพสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ ปัจจุบันผลกระทบที่เด็กและเยาวชนแต่ละครอบครัวต้องเผชิญ คือครอบครัวเปราะบาง ทักษะและยังไม่ฟื้นตัวจากวิกฤต งานที่ดีและสอดคล้องกับความฝันเป็นไปได้ยาก เกิดภาวะการเรียนรู้ที่ถดถอย เกิดปัญหาความเครียดซึมเศร้าและเข้าไม่ถึงบริการด้านสุขภาพจิต ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในรูปแบบชอนเร้นมากขึ้น ฝันถึงสังคมใหม่อย่างหลากหลายแต่ระบบการเมืองไม่เปิดกว้างรับฟัง ดังนั้น เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่จำนวนมากมีทัศนคติต่อต้านระบบเดิม ทั้งระบอบกฎหมายในโรงเรียน เสื้อผ้าหน้าผมและความเชื่อทางการเมือง ขาดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเด็กเยาวชนกับครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้บริหารการศึกษา เกิดความเครียดในสังคม จึงน่าเป็นห่วงว่าอนาคตสังคมไทยจะไปทางใด

ในอดีตแม้การฝึกเด็กและเยาวชนด้านเชาวน์ปัญญาของประเทศไทยยังด้อยกว่าสังคมตะวันตก แต่พัฒนาการด้านอารมณ์ ความมั่นใจ ความกตัญญู ความเคารพ ที่โดดเด่นก็มีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาการด้านสติปัญญาได้ในระดับหนึ่ง เพราะความจริงแล้วการพัฒนาทางด้านเชาวน์ปัญญา (IQ) และการพัฒนาทางด้านอารมณ์ (EQ) มีส่วนเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ดังเราจะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กและเยาวชนไทยถูกชี้นำมาต่อต้านกฎระเบียบวินัยกรณความต้องการของตนเอง ขาดความเคารพผู้ใหญ่ ทำให้พัฒนาการด้านอารมณ์ตกต่ำลง การตั้งใจเรียนรู้ก็ลดลง ส่งผลให้พัฒนาการทางด้านสติปัญญาดตกต่ำลงไปกว่าเดิม ทำให้ผลการประเมิน PISA 2022 ของประเทศไทยลดลง เมื่อเทียบกับ PISA 2018 จึงเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ต้องช่วยกันหาทางฟื้นฟูพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเคยเป็นจุดเด่นมากของสังคมไทยให้กลับคืนมาและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม ควบคู่ไปกับการปรับปรุงวิธีการสอนอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาให้ทัดเทียม

นานาชาติประเทศ การที่หน่วยงานต่าง ๆ กำหนดคุณวุฒิผู้มาสมัครงานว่าต้องจบปริญญาตรีขึ้นไป เพราะคาดหวังว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูงจะมีทักษะในการจับประเด็น มีทักษะการแก้ปัญหา มีวิจารณญาณในเรื่องต่าง ๆ ดีกว่าเมื่อเป็นเช่นนั้นการที่โรงเรียนอัดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ จำนวนมากให้เด็กเรียนแล้วเข้าสอบนั้นเป็นเรื่องถูกต้องหรือไม่ ทำไมเราไม่เน้นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์กับเด็กและเยาวชนในระยะยาวจริง ๆ แทน เช่น การฝึกทักษะต่าง ๆ ทั้งด้านการอ่าน การเขียน การค้นคว้า การแก้ปัญหา การจับประเด็น การสื่อสาร การนำเสนอข้อมูล เป็นต้น ตลอดจนพัฒนาด้านกระบวนการคิดและจิตใจให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของตนเอง สร้างนิสัยจากภายในตัวเด็กจนสามารถสร้างวินัยในตนเองได้ แบบ Inside out ให้เด็กเรียนสนุกและกลายเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมเหมือนที่ประเทศฟินแลนด์ให้เด็กเรียนวันละไม่กี่ชั่วโมง ไม่มีการบ้าน แต่กระตุ้นให้เด็กคิดค้นคว้าหาความรู้เพื่อเอามาแก้ปัญหาจริง เด็กกลับมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงเป็นอันดับ 1 ของโลกมาโดยตลอด

ผู้วิจัยได้ทดลองนำบทฝึกที่พัฒนามาจากไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ไปปรับใช้เป็นบทฝึกให้กับเยาวชนในประเทศฟิลิปปินส์ ที่นับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ โดยใช้ชื่อบทฝึกนี้ว่า “Inner Peace Education” ในการจัดงานโคลอยแห่งสันติภาพที่สนามฟุตบอลของมหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ (University of the Philippines Visayas) เมือง Iloilo มีผู้ร่วมงานจุดโคลอยได้ถึง 15,185 โคม ภายในระยะเวลา 10 นาที เมื่อ 24 พฤษภาคม 2556 เวลา 18:45 น. จนได้รับรางวัล Guinness World Records ประเภท The Most Sky Lanterns Flown Simultaneously ให้แก่มูลนิธิสมาธิทางสายกลาง (The Middle Way Meditation Institute) ที่ผู้วิจัยเป็นประธานมูลนิธิถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า ทำไมเราไม่แสวงหาวิธีการหล่อหลอมเด็กและเยาวชนจากภายใน (Inner Peace Education) ให้เป็นคนดี มีวินัยทางสังคม โดยปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีนิสัยพื้นฐานเหล่านี้ จนกลายเป็นนิสัยประจำตัวของ Young Generation เพื่อเป็น soft power ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ รวมไปถึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสกับความเป็นคนดีของสังคม ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมประเพณี

ภาพที่ 1 Guinness World Record, The most sky lanterns flown simultaneously

ที่มา: มูลนิธิสมาธิทางสายกลาง (The Middle Way Meditation Institute), 2556

อันติงามของไทย และช่วยลดความเห็นต่างระหว่างวัย สร้างความมั่นคงแก่สถาบันครอบครัวและสังคมไทยโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ในสังคมไทย
2. เพื่อถอดบทเรียนรูปแบบจากไตรสิกขา หรือ Inner Peace Education ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. เพื่อนำรูปแบบ Inner Peace Education ทดลองใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ
4. เพื่อเสนอแนวทางการสร้าง Inner Peace Education ให้กับเด็กและเยาวชนในการเสริมสร้าง Soft Power สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. การสร้างความมีวินัย ได้แก่ ความสะอาด ความมีระเบียบ ความ

สุภาพ ความตรงต่อเวลาและการมีจิตตั้งมั่น 2. การสร้างจิตให้เป็นสมาธิ ได้แก่ ความมุ่งมั่นปฏิบัติธรรม ความสบายทางกายและใจ การมีสติรู้ตัว การหมั่นสังเกตการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ 3. การสร้างสติปัญญา ได้แก่ ความฉลาดทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสติปัญญา และทางจิตวิญญาณ

2. ขอบเขตด้านประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ตั้งอยู่นอกเมือง และโรงเรียนประถมศึกษา (ขยายโอกาส) ขนาดใหญ่พิเศษ ตั้งอยู่ในเมือง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนละ 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 80 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านบ้าน วัด โรงเรียน “บวร” จำนวน 36 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ซึ่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถานที่เป็นมรดกโลก มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากเหมาะในการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็กไทยเพื่อเป็นหนึ่งใน Soft Power ดึงดูดนักท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบการสำรวจแบบมีลำดับขั้น (The Exploratory Sequential Design) แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การศึกษาระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ในสังคมไทย การถอดบทเรียนเรื่อง ไตรสิกขา หรือ Inner Peace Education วิธีจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ด้านคุณธรรม จริยธรรม การศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ในประเทศไทย ตลอดจนวิธีการสร้าง Soft Power ของไทยในปัจจุบัน

ส่วนการศึกษาระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (เชิงทดลอง) เป็นการนำผลที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มข้นเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการสุ่มเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองและนอกเมือง ทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ

ศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม นำกลุ่มทดลองมาเข้าค่ายคุณธรรมที่ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI อ.บางบาล อยุธยา ให้นักเรียนทุกคนเลือกกิจกรรมสร้างนิสัยดีผ่าน “ไตรสิกขา” หรือ “Inner Peace Education” ในแต่ละโรงเรียนระยะเวลาขั้นต่ำ 21 วัน โดยรายงานผลผ่าน Line Group ร่วมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม ค่านิยม ทักษะคิด ทักษะและความรู้ (VASK) แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) แบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต รวมทั้งสิ้น 6 ชุด โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วทุกฉบับ ส่วนการวิเคราะห์และประมวลผลในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำ Focus Group และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ (เชิงทดลอง) ทำ Pre-test และ Post-test เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยการหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่า T-TEST และค่า S.D. เพื่อสรุปผลยืนยันร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า “ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยตั้งเป้าหมายให้คนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” ดังนั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2566-2579) จึงระบุถึงการสร้างและพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สงบสุขและพอเพียง มุ่งไปสู่การพัฒนา

ประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งทักษะสำคัญของผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้ ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแผนยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ระดับปฐมวัย และผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะพบว่า สัดส่วนของการให้คุณค่าด้านความรู้นั้นมีมากกว่าด้านคุณธรรม อาจเป็นเพราะต้องการที่จะมุ่งให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถ ให้สามารถมีงานทำและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ จึงทำให้การศึกษาในประเทศไทยต้องมุ่งเน้นด้านการพัฒนาความรู้เป็นหลัก

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อนำปัญหาและสาเหตุที่สำคัญจากผลงานวิจัยต่าง ๆ นำเสนอดังนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่

ที่	ปัญหาและสาเหตุความขัดแย้ง/ ข้อค้นพบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	รวม
1	ความแตกต่างกันในกลุ่มคนที่อยู่ต่างรุ่น/วัย	√	√										2
2	การบังคับเข้มงวดในกฎระเบียบ		√	√	√				√				4
3	ความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมืองและสังคม	√		√	√			√	√		√		6
4	การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรม		√		√	√	√	√	√	√		√	8
5	ยึดตนเองเป็นหลัก การแสดงออกไม่เหมาะสม		√		√	√		√	√	√		√	7
6	ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ		√			√		√				√	4
รวม		2	5	2	4	3	1	4	4	2	1	3	31

ที่มา : ข้อค้นพบตามลำดับหมายเลข

1. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
2. เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์
3. สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต
4. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน
5. เพ็ญสินี ธิติธรรมรักษา และกรรณก สุเทศ
6. สมร ทองดี
7. พรพิมล เจียมนาครินทร์ และศรีเรือน แก้วกังวาล
8. ประชน จันระวัชยศ
9. ปรีชา วิทโคโต
10. รพีพร ธงทอง
11. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ในสังคมไทยเกิดจากปัญหาและสาเหตุ 6 ประการ ได้แก่ 1. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรม จากการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นเต็มตัว 2. การยึดเอาความคิดตนเองเป็นหลักจากการบริโภคข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเชื่อมั่นข้อมูลของกลุ่มตนเองและเพื่อน 3. ความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมือง การปกครองและสังคม 4. การบังคับเข้มงวดของผู้ใหญ่ภายใต้กฎระเบียบ 5. การขาดที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ บทบาทในการเป็นสถานศึกษาของวัดลดลง คำสอนใน

พระพุทธศาสนาเริ่มไม่เพียงพอที่จะตอบโจทยสังคมในยุคปัจจุบัน 6. ความแตกต่างของกลุ่มประชากรใน 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่ม Traditional 2) กลุ่ม Gen B หรือ Baby Boomers 3) กลุ่ม Gen X 4) กลุ่ม Gen Y หรือ Millenium 5) กลุ่ม Gen Z 6) กลุ่ม Alpha หรือ Gen C (Gen Covid)

การศึกษาสันติภาพภายใน (Inner Peace Education: IPE)

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา การศึกษาสันติภาพภายในจากเอกสารและผลงานวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การศึกษาสันติภาพภายใน (IPE)

ที่	การศึกษาสันติภาพภายใน (IPE)/ ข้อค้นพบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
1	สันติภาพขั้นแรก คือสันติภาพภายในบุคคล สภาพที่ไม่มีความขัดแย้งในตัวบุคคล คือผู้ที่มีจิตใจสงบสุข	√	√						√		√	4
2	สันติภาพเป็นความสามัคคีของสังคมในระดับปัจเจก และสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ทั้งทางกายภาพ จิตใจ และทางสังคม	√	√						√		√	4
3	สันติภาพแบบเป้าหมาย“สันติภาวะ” สันติภาพแบบวิธีการ“สันติวิธี”		√	√					√			3
4	สิทธิความเป็นมนุษย์ ถ้าต้องการให้ผู้อื่นทำดียอมทำดีกับผู้อื่นด้วย			√	√	√			√		√	5
5	พุทธปรัชญา สันติภาพนำไปใช้แก้ปัญหามหาความรุนแรงของมนุษยชาติ				√	√		√	√		√	5
6	IDGs มี 5 มิติและ 23 ทักษะ คือ ด้านตัวตน (เป้าหมายชัดเจน, ชื่อสัตย์, ตระหนักรู้) ด้านความคิด (เชิงวิพากษ์, มองต่างมุม) ด้านความสัมพันธ์ (อ่อนน้อมถ่อมตน, เมตตา) ด้านการร่วมมือ (ยอมรับความแตกต่าง) ด้านการกระทำ (อดทน, กล้าหาญเชิงจริยธรรม)	√	√				√	√	√		√	6

ที่	การศึกษาสันติภาพภายใน (IPE)/ ข้อค้นพบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
7	สันติภาพแบ่งเป็น ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัตถุ และจิตใจ คือ ไม่เป็นทาสวัตถุ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีกิเลส พระนิพพาน	√	√				√	√	√		√	6
8	1) ความสุขนำมาซึ่งสันติภาพ คือ พัฒนามนุษย์พฤติกรรมและจิตใจ 2) การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ คือ ใช้ธรรม “ทาน ศีล ภาวนา” 3) การแก้ไขปัญหาจิตใจ พัฒนา มนุษย์มุ่งเน้นสร้างสันติภาพภายใน 4) การพัฒนาพฤติกรรมของคน เรียกว่า ศีล การพัฒนาจิตใจเรียกว่า สมาธิ การพัฒนาปัญญา เรียกว่า ปัญญา เรียกรวมกันว่า “ไตรสิกขา”	√	√		√	√	√	√	√	√	√	9
9	มรรคมีองค์ 8 หนทางไปสู่สันติภาพภายใน คือ มีวินัยที่ดี มีสมาธิดีและมีปัญญา คือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา	√	√		√	√	√	√	√	√	√	9
10	หลักธรรม 6 ประการ ได้แก่ 1) ไตรสิกขา กำจัดกิเลส 3 เกิดการสร้างสันติภาพภายใน 2) เมตตา 3) เจริญสติ 4) สร้างสันติในจิตใจ 5) ไม่ว่าร้ายผู้อื่น 6) อบรมสั่งสอนความเชื่อเรื่องของนรกสวรรค์							√	√	√	√	4
รวม		6	7	2	4	4	4	6	10	3	9	55

ที่มา: ข้อค้นพบตามลำดับหมายเลข

1. สภาพหลักสูตรและการสอนของโลก
2. โอ คอนเนลล์
3. รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์
4. ศาสตราจารย์ วิเชนต์ มาติเนว กุสมัน
5. โยฮัน กัลดุง
6. INNER DEVELOPMENT GOALS (IDGs)
7. ท่านพุทธทาสภิกขุ
8. พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)
9. มัชฌิมปฎิปปทา หรือทางสายกลาง
10. ลลิตภัทร เจนจบ

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาการศึกษาที่จะนำไปสู่สันติภาพภายใน พบว่า การพัฒนามนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ คือ การใช้ธรรมเรียกว่า “ทาน ศีล ภาวนา” การแก้ไขปัญหาด้านจิตใจมนุษย์ ทำได้ด้วยการพัฒนามนุษย์โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างสันติภาพภายใน ส่วนการพัฒนาพฤติกรรมของคน เรียกว่า “ศีล” การพัฒนาจิตใจเรียกว่า “สมาธิ” การพัฒนาปัญญา เรียกว่า “ปัญญา” เราเรียกรวมกันว่า “ไตรสิกขา” หรือขยายความเป็น “มรรคมีองค์ 8” สำหรับหนทางนำไปสู่สันติภาพภายในได้ คือ ฝึกตนให้เป็นคนมีวินัยที่ดี มีสมาธิที่ดี และมีปัญญาเป็นการกำจัดกิเลส 3 คือ โภคะ โทสะ และโมหะ ส่งผลให้เกิดการสร้างสันติภาพภายในอย่างยั่งยืน

โดยสันติภาพแบบโลกียะ แบ่งเป็นด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัตถุ และด้านจิตใจ คือไม่เป็นทาสของวัตถุ ไม่เห็นแก่ตัว สันติภาพแบบโลกุตระ คือไม่มีกิเลสใด คือ พระนิพพาน จะเห็นได้ว่าพุทธปรัชญาในเรื่องสันติภาพสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาความรุนแรงของมนุษยชาติได้ เช่น การไม่ฆ่า ไม่เบียดเบียนสัตว์ การบริโภคมังสวิรัต การห้ามดื่มของมึนเมา การไม่ล่วงละเมิดคู่ครองคนอื่น ตลอดจนข้อปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งนี้ ระดับสันติภาพขั้นแรกคือ สันติภาพภายในบุคคล เป็นสภาพที่ไม่มีความขัดแย้งในตัวบุคคล คือผู้ที่มีจิตใจสงบสุข สันติภาพเป็นทั้งความสมัครสมานสามัคคีของสังคมและในระดับปัจเจกบุคคลและสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง เป็นสภาวะปราศจากความรุนแรงทางกาย จิตใจ และสังคม คำว่า “สันติภาพ” ในฐานะที่เป็นเป้าหมาย เรียกว่า “สันติภาวะ” สันติภาพในฐานะวิธีการ เรียกว่า “สันติวิธี” ดังนั้น สิทธิในการกระทำต่อกันที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน ถ้าต้องการให้ผู้อื่นทำดีกับเรา เราอย่าทำดีกับผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน

วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสร้างความเข้าใจเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง แนวคิด และทักษะผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีประสบการณ์ของ Edgar Dale พบว่า การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น แก้ไขปัญหา

และนำเสนอผลงานร่วมกันจะช่วยให้เกิดการจดจำได้ถึงร้อยละ 70 - 90 สามารถรักษาประสบการณ์ไว้ในระบบความจำระยะยาว นำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดชีวิต ดังภาพที่ 2

นอกจากนั้น ในหลักการของทฤษฎี 21 วัน (21 Day Habit Theory) ของ Maxwell Maltz สรุปได้ว่า ถ้าเราต้องการจะเปลี่ยนแปลงนิสัยหรือสร้างพฤติกรรมใหม่ต้องใช้เวลาน้อยกว่า 21 วัน ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังนิสัย คือ การสร้างนิสัยที่ทำได้ง่าย ความสม่ำเสมอโดยการทำซ้ำ ๆ แรงจูงใจและความมุ่งมั่น การจัดสภาพแวดล้อมให้อื้อ การตั้งเป้าหมายและความอดทน ซึ่งปัจจุบันในโรงเรียนทำไว้หลายรูปแบบ เช่น โครงการหมู่บ้านศีล 5 โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ/วิถีธรรม เป็นต้น แต่ถ้าต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง ไม่รู้สีกว่าถูกบังคับและถูกจี้ตักเตือนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ วิธีการหนึ่งที่ดี คือการเข้าค่ายเด็กและเยาวชน ที่เน้นด้านกิจกรรมและสอดแทรกความรู้และทักษะที่ต้องการ เช่น ค่ายลูกเสือ-เนตรนารี ค่ายจิตอาสา ค่ายภาษา เป็นต้น ทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และไม่รู้สีกว่าเรื่องคุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องของผู้สูงอายุ หรือเป็นเรื่องของศาสนาที่ไกลตัวอีกต่อไป ยิ่งการจัดค่ายเน้นด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสร้างความตระหนักให้เกิดความตระหนัก เน้นกิจกรรมท้าทายและสร้างสรรค์ เน้นกระบวนการกลุ่มและการแข่งขัน ผลตอบรับจะเพิ่มขึ้น

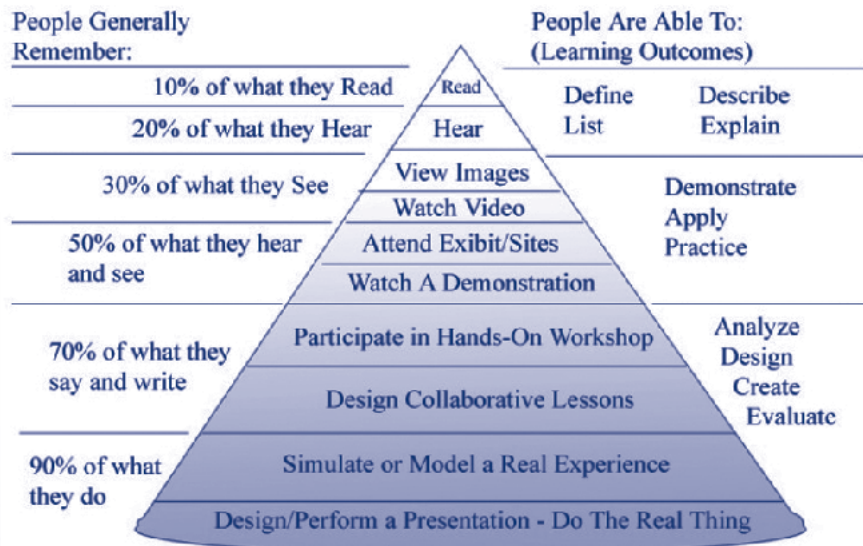
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งทางความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่ในสังคมไทย พบว่า

1.1 การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรมวัยรุ่นที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ถ้ากำลังไม่สบายใจมีใครทำให้เกิดการกระทบอารมณ์ บางครั้งไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ ดังนั้น ถ้าได้เพื่อนดีก็จะสามารถจัดการกับอารมณ์ตนเองได้ แต่ถ้าเพื่อนแนะนำในทางที่ไม่ดีก็อาจจะเกิดผลร้าย ดังนั้น พ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนครูอาจารย์ จะต้องพยายามเข้าใจและช่วยกันประคับประคองให้เด็กผ่านพ้นช่วงวัยนี้ไปได้

1.2 การยึดเอาความคิดตนเองเป็นหลัก เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ก้าวร้าวไม่เหมาะสมจนก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม การขาดสัมมาคารวะก่อให้เกิดการขัดแย้งในครอบครัว เพื่อนฝูงและครูอาจารย์ จนถึง

ภาพที่ 2 แนวคิดเรื่องกรวยประสบการณ์ของ Edgar Dale (Edgar Dale's Cone of Experience)

ที่มา: มูลนิธิสมาธิทางสายกลาง (The Middle Way Meditation Institute), 2556

ชั้นเกิดการทะเลาะวิวาท รวมกลุ่มสร้างความปั่นป่วนในชุมชน จึงต้องสร้างความอบอุ่นและพยายามสื่อสารด้วยสันติวิธี โน้มน้าวให้เด็กใช้พลังไปในทางสร้างสรรค์และทำลาย เช่น มอบโครงการสำคัญให้กลุ่มเด็กได้รับผิดชอบบริหารจัดการให้ประสบผลสำเร็จ โดยผู้ใหญ่เป็นเพียงผู้ให้ข้อเสนอแนะและอำนวยความสะดวก

1.3 ความคิดเห็นขัดแย้งทางการเมือง การปกครองและสังคม จนเกิดปรากฏการณ์ “หวัคเนนธรรมชาติ” ขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีบทบาทชี้นำครอบครัวมากขึ้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม ปัจจุบันที่สื่อโซเชียลมีเดียแพร่หลาย บางเรื่องกลายเป็นไวรัลถึงคนนับล้านได้ในเวลาไม่กี่ชั่วโมง หากมีการชี้นำทิศทางของกระแสสังคมเสริมขึ้นประสานกับการหล่อหลอมศีลธรรม เด็กและเยาวชนไทยจะเติบโตเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าโดดเด่นในสังคมโลกได้

1.4 การบังคับเข้มงวดของผู้ใหญ่ในกฎระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เด็กและเยาวชนเข้าถึงข้อมูลด้านการศึกษาทั่วโลกจึงรู้วาระบบการศึกษาไทยมีปัญหาส่งผลต่ออนาคตของพวกเขา ดังนั้น เราควรนำจุดแข็งของสังคมไทย คือ ความมีน้ำใจไมตรี มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความเคารพอนันมรรคา

มาจากภูมิปัญญาในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญมาปรับใช้ในระบบการศึกษา โดยเน้นการฝึกนิสัยที่ดีของเด็กผ่านการทำเป็นกิจวัตรประจำวันสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพป้อนให้สังคมไทยได้ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ก็จะคลี่คลายไปด้วย

1.5 การขาดที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คำสอนในพระพุทธศาสนาที่เน้นศีลธรรมของแต่ละคน สอนให้คนเป็นคนดี มีศีลมีธรรม สวดมนต์นั่งสมาธิ รักษาศีล 5 กว้าบบาไปเริ่มไม่เพียงพอที่จะตอบโจททย์ความเป็นไปของสังคมในยุคปัจจุบัน ดังนั้น การปรับระบบการสอนศีลธรรมในโรงเรียนใหม่ให้ได้ทั้งศีลธรรมส่วนบุคคลและศีลธรรมที่เป็นรากฐานของระบบสังคมโดยรวม จึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจให้เกิดการจัดระเบียบความคิด รักในการถือศีล มีจิตตั้งมั่น มีสมาธิในการทำงาน การเรียนจนกลายเป็นการสร้างสันติภาพภายในตนได้

1.6 ความแตกต่างกันของกลุ่มคนที่อยู่ต่างรุ่นและต่างวัย ปัจจุบันประชากรแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ (1) กลุ่ม TRADITIONAL เกิดก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังไม่มีวิทยาการหรือองค์ความรู้สมัยใหม่ ดำเนินชีวิตด้วยการยึดถือระเบียบแบบแผนของสังคม (2) กลุ่ม GEN B หรือ BABY BOOMERS

เกิดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีลูกจำนวนมากเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการทำมาหากิน จะมีความอดทน ขยันทำงาน ประหยัดอดออม อนุรักษ์นิยม (3) กลุ่ม GEN X เกิดระหว่าง พ.ศ. 2508 - 2523 เริ่มมีเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้น ทำให้เป็นคนขยัน รักความก้าวหน้า ทำงานเพื่อองค์กร สร้างสมดุลให้กับชีวิตและยืดหยุ่นกับกฎระเบียบ มีจริยธรรมการทำงานสูง ซื่อสัตย์ (4) กลุ่ม GEN Y หรือ MILLENIUM เกิดระหว่าง พ.ศ. 2524 - 2538 มีความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ได้รับการดูแลจากครอบครัวอย่างเต็มที่ มีความมั่นใจในตนเองสูง ไม่ชอบกฎระเบียบที่เคร่งครัด ใช้ชีวิตอย่างอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์สูงมาก ไม่ชอบทำงานหนักแต่ชอบงานที่ท้าทายความสามารถ สร้างความสุขให้แก่ตนเองแต่จงรักภักดีต่อองค์กรต่ำ (5) กลุ่ม GEN Z เกิดระหว่าง พ.ศ. 2539 - 2553 เข้าสู่สังคมดิจิทัลโดยสมบูรณ์ จึงต้องการความสำเร็จ มีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว กล้าแสดงออก ไม่ชอบถูกบังคับ มีความอดทนต่ำ มองโลกในแง่ดีไม่ยึดติดกรอบ มีความกังวลกับความไม่แน่นอนของอนาคตและโลก มีความหลากหลายทางเพศและคาเดรูปแบบการใช้ชีวิตได้ยาก และ (6) กลุ่ม ALPHA หรือ GEN C (GEN COVID) เกิดระหว่าง พ.ศ. 2553 - 2567 เจริญเติบโตเกินวัยมาพร้อมกับความฉลาดทางอารมณ์ ตระหนักถึงประเด็นปัญหาระดับโลก เรียนรู้จากการตั้งคำถาม เข้าถึงข้อมูลบนโลกออนไลน์ตลอดเวลา มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัวน้อย ดังนั้น ทุกช่วงวัยจึงต้องพยายามเข้าใจ อดทนและปรับตัวเข้าหากัน

2. การถอดบทเรียนรูปแบบจากไตรสิกขา หรือ Inner Peace Education ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า

2.1 การศึกษาที่จะนำไปสู่สันติภาพ คือ การพัฒนามนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ คือ การใช้ธรรมเรียกว่า “ทาน ศีล ภาวนา” การแก้ไขปัญหาคือจิตใจมนุษย์ ทำได้ด้วยการพัฒนามนุษย์โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างสันติภาพภายใน ส่วนการพัฒนาพฤติกรรมของคน เรียกว่า ศีล พัฒนาจิตใจเรียกว่า สมาธิ พัฒนาปัญญาเรียกว่า ปัญญา เรียกรวมนกันว่า “ไตรสิกขา” หรือขยายความเป็นมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางไปสู่การศึกษาที่นำไปสู่สันติภาพภายในได้ คือ มีวินัยที่ดี มีสมาธิที่ดี และมีปัญญาเป็นการกำจัดกิเลส 3 คือ โลภะ โทสะ และโมหะ ส่งผลให้เกิด

การสร้างสันติภาพภายในอย่างยั่งยืน

2.2 สันติภาพแบบโลกยะ แบ่งเป็น ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัตถุและด้านจิตใจ คือไม่เบียดเบียน ไม่เห็นแก่ตัว พุทธปรัชญาในเรื่องสันติภาพสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาความรุนแรงของมนุษยชาติได้ เช่น การไม่เบียดเบียนสัตว์ การบริโภคมังสวิรัต การห้ามดื่มของมึนเมา ตลอดจนข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา

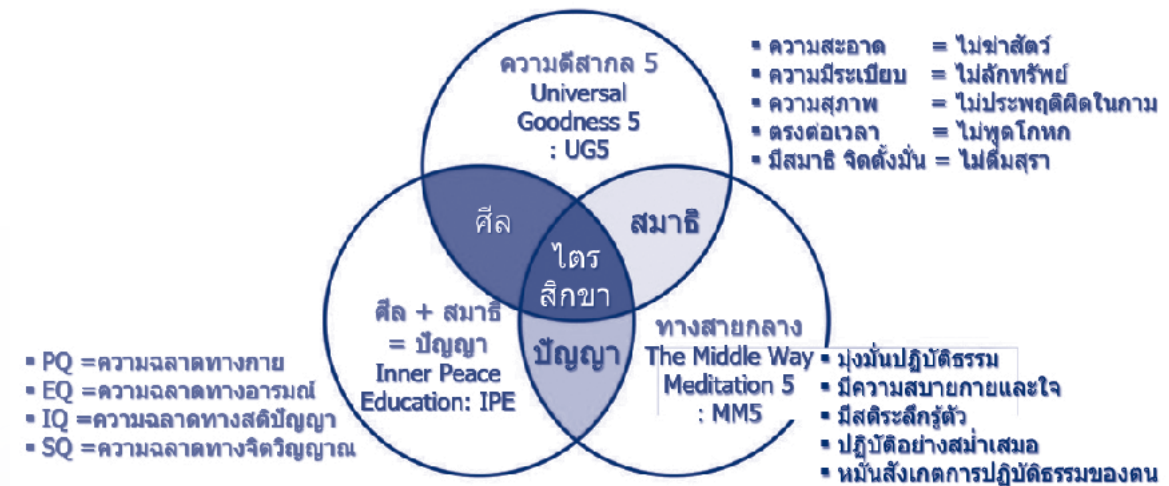
2.3 ระดับสันติภาพขั้นแรก คือ สันติภาพภายในบุคคล เป็นสภาพที่ไม่มีความขัดแย้งในตัวเอง คือผู้ที่มีจิตใจสงบสุข สันติภาพเป็นทั้งความสมัคสมานสามัคคีของสังคมและในระดับปัจเจกบุคคลและสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง เป็นสภาวะปราศจากความรุนแรง ทางกาย จิตใจ และสังคม คำว่า “สันติภาพ” ในฐานะที่เป็นเป้าหมาย เรียกว่า “สันติภาวะ” สันติภาพในฐานะวิธีการ เรียกว่า “สันติวิธี” ดังนั้น สิทธิในการกระทำต่อกันที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน ถ้าต้องการให้ผู้อื่นทำดีกับเรา เราอย่าทำดีกับผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน

ดังนั้น การศึกษาสันติภาพภายใน (IPE) พบว่า สรุปได้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก การสร้างความมีวินัย ตั้งอยู่บนพื้นฐานคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ศีล 5 ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานคุณธรรม โดยการงดเว้น 5 ประการ ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดในกาม การพูดปด การดื่มและเสพของมึนเมาทุกชนิด ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลที่ปฏิบัติตนอยู่อย่างมีความสุข ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวเป็นประหนึ่งการเตรียมแม่เหล็กแก้ว (MAGNIFYING GLASS) คือ ร่างกาย หัวใจ จิตใจ และจิตวิญญาณ ให้ใสสะอาด บริสุทธิ์ เพื่อเตรียมพร้อมที่จะใช้ในการปฏิบัติธรรมต่อไปในอนาคต ซึ่งศีล 5 ได้ถูกประยุกต์ให้เป็น “ความดีสากล 5 ประการ” คือ ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความสุภาพ ความตรงต่อเวลา และการมีสมาธิ จิตตั้งมั่น

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติสมาธิ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของนิรณัน 5 เป็นสิ่งที่ขัดขวางการปฏิบัติธรรม คือ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจะกุกกุจจะ วิกิจฉา ซึ่งในขั้นนี้ได้ประยุกต์ให้เหมาะสมกับการศึกษาเพื่อสันติภาพให้เป็น 5 แนวทางในการปฏิบัติธรรมตามทางสายกลาง ประกอบด้วย มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม มีความสบายกายและใจ มีสติระลึกตัว ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และหมั่นสังเกตการปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 3 รูปแบบไตรสิกขา หรือ Inner Peace Education

ของตน

ขั้นที่ 3 ปัญญา ตั้งอยู่บนพื้นฐาน 4 หมวดธรรม ได้แก่ (1) ความฉลาดทางกาย (อายุวัฒนะธรรม 5) ประกอบด้วย มีปัจจัย 4 มีความสงบ อาหารสะอาดสบาย พักผ่อนเพียงพอ มีธรรมชาติดี (2) ความฉลาดทางอารมณ์ (สังคหวัตถุ 4) ประกอบด้วย การให้ (ทาน) มีคำพูดอันเป็นที่รัก (ปิยาจา) การให้ความช่วยเหลือ (อถถจริยา) มีไหวพริบ มีความสม่ำเสมอ (สมานัตตตา) (3) ความฉลาดทางด้านสติปัญญา (อิทธิบาท 4) ประกอบด้วย มีใจรัก (ฉันทะ) มีความเพียรพยายาม (วิริยะ) มีความจดจ่อ (จิตตะ) และมีการทบทวนตรวจสอบ (วิมังสา) (4) ความฉลาดทางจิตวิญญาณ (พรหมวิหาร 4) ประกอบด้วย การมอบความรัก ความเมตตา (เมตตา) มีความเห็นอกเห็นใจ (กรุณา) ความยินดี (มุทิตา) และมีความใจเย็น (อุเบกขา)

ดังนั้น การสร้างสันติภาพ หรือความสงบสุขในใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ ดังคำที่ว่า “จิตแจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง” เมื่อเราเริ่มต้นจากแนวคิดของไตรสิกขา คือ การรักษาศีล การทำสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา โดยการรักษาศีล 5 ผ่านความดีสากล 5 ประการ คือ การรักษาความสะอาด ความมีระเบียบ ความสุภาพอ่อนน้อม ความตรงต่อเวลา และการมีสมาธิ จิตตั้งมั่น ต่อจากนั้นก็เดินทางสายกลางในการมุ่งมั่นปฏิบัติธรรม มีความสบายกาย

สบายใจ มีสติระลึกรู้ตัวอยู่เสมอ มีการปฏิบัติฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ และหมั่นสังเกตการปฏิบัติธรรมของตน เมื่อมีศีล มีสมาธิ ย่อมเกิดปัญญา คือความหยั่งรู้ทั้งความฉลาดทางกาย (PQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) และความฉลาดทางจิตวิญญาณ (SQ) ดังภาพที่ 3

3. การนำรูปแบบ Inner Peace Education ทดลองใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พบว่า

นักเรียนกลุ่มทดลองของทั้ง 2 โรงเรียนที่เข้าค่ายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทุกคนได้ประโยชน์นอกจากความสนุกสนานแล้วยังได้รู้จักเพื่อนต่างโรงเรียน รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักความสามัคคี ได้แก่งัดมุมมองในการเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง แม้ว่าจะระยะเวลาจัดค่ายค่อนข้างน้อยไป การเปลี่ยนนิสัยได้จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นตั้งใจของแต่ละคน จึงได้ทำข้อตกลงร่วมกันในการเลือกกิจกรรมพัฒนานิสัยอย่างต่อเนื่อง โดยเขียน Check-List 21 Days Challenge เมื่อกลับไปเรียน นักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนได้นำเสนอภาพกิจกรรมแต่ละวันรายบุคคลใน Line Group ที่ตั้งขึ้น เมื่อครบ 21 วันแล้ว สรุปผลได้ว่า ส่วนใหญ่ดูแลจัดเก็บเครื่องนอนของใช้ตนเองและช่วยงานบ้าน เช่น ทำความสะอาดบ้าน ห่อน้ำ ล้างจาน ทำการบ้านตรงต่อเวลามากขึ้น

ภาพที่ 4 เส้นทางในการพัฒนารูปแบบ Inner Peace Education นวัตกรรมใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการสร้าง Inner Peace Education ให้กับเด็กและเยาวชน

ที่สำคัญคือรู้จักการกล่าวคำขอโทษ ขอขมา นั่งสมาธิ และช่วยเหลือผู้อื่น รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อพ่อแม่ชื่นชมตนเองที่เปลี่ยนแปลงดีขึ้น จึงจะทำกิจกรรมฝึกนิสัยแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ เพราะทำแล้วสบายตา พาให้สบายใจ ห้องนอนเป็นระเบียบขึ้น บ้านและห้องน้ำสะอาดขึ้น พ่อแม่พี่น้องให้ความรักมากขึ้น ส่วนภาพรวมคะแนนกิจกรรมโรงเรียนในเมืองทำสม่ำเสมอมากกว่าโรงเรียนนอกเมือง

สำหรับผลการสอวัดค่านิยม ทักษะและความรู้ (VASK) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ระยะหลังทดลอง (Post-test) พบว่า กลุ่มทดลองทั้ง 2 โรงเรียน

มีการพัฒนาด้านต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่นักเรียนกลุ่มในเมืองในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มนอกเมืองทุกด้าน โดยมีเส้นทางการพัฒนาดังนี้

4. แนวทางการสร้าง Inner Peace Education ให้กับเด็กและเยาวชนในการเสริมสร้าง Soft Power สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ใช้ System Theory เป็นกรอบแนวคิด

4.1 ปัจจัย (Input) หรือการแสวงหาทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนภายนอกโดยใช้ PESTEL พบว่า 1) ด้านการเมือง (Political) กระทรวง

ศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทยและกรมการศาสนา มีการกำหนดเป็นนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนด้านคุณธรรม จริยธรรมไว้แล้ว 2) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) งบประมาณภาครัฐหรืองบสนับสนุนจากภาคเอกชนมีสภาพคล่องตัวมากขึ้น 3) ด้านสังคม (Social/ Sociocultural) ความสงบสุขของคนในท้องถิ่น ไม่เกิดโรคระบาด ไม่เกิดการอพยพย้ายถิ่น 4) ด้านเทคโนโลยี (Technology) มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเชื่อมโยงในทุกพื้นที่การศึกษา มีสื่อสังคมออนไลน์สะดวกในการติดต่อประสานงาน 5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental/ Ecological) สภาพแวดล้อมในพื้นที่เริ่มปลอดภัยต่าง ๆ และ 6) ด้านกฎหมาย (Legal) ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาและแผนยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และคุณธรรมไว้อย่างชัดเจน

ส่วนกลไกที่เป็นปัจจัยสนับสนุนภายใน ได้แก่ 1) กำลังคน (Man Power) คือ มีบุคลากรที่จะรับผิดชอบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2) มีวิธีปฏิบัติงาน (Method) คือ การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ 3) มีงบประมาณ (Money) สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือธุรกิจเอกชน ส่วนวัสดุอุปกรณ์ (Material) มีสื่อและเทคโนโลยีเพียงพอ 4) มีเครื่องมือ (Machine) อำนวยความสะดวกในการเข้าค่าย ได้แก่ รถรับส่งนักเรียน รถบรรทุกน้ำ รถสุขาเคลื่อนที่ เป็นต้น 5) การตลาด (Marketing) มีช่องทางการประชาสัมพันธ์รับสมัครหรือเปิดตัวโครงการ การระดมทุน การติดต่อสื่อสาร 6) มีข้อมูลข่าวสาร (Message) ที่เป็นปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ 7) การสร้างขวัญกำลังใจ (Morale) ของผู้ปฏิบัติงาน ได้รับความร่วมมือจากพลัง “บวร” ความชื่นชมจากผู้ปกครอง ความพึงพอใจของเด็กและเยาวชน 8) มีปริมาณข้อมูลข่าวสารที่มีจำนวนเพียงพอ (More Data) ในการทำงานทำให้การตัดสินใจถูกต้อง

4.2 กระบวนการ (Process) ใช้วงจรเดมมิง (Deming Cycle) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ 1) การวางแผน (Plan) ผู้แทนจากบ้าน วัด โรงเรียน ร่วมมือกันวางแผนระดมทรัพยากร พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในการพัฒนานิสัยดีให้เหมาะกับบริบทของท้องถิ่น ตลอดจนกำหนดดัชนีชี้วัดสภาพความสำเร็จ (KPI) เป็นต้น 2) การ

ดำเนินงานตามแผน (Do) คือ การจัดค่ายเด็กและเยาวชนโดยใช้รูปแบบของการบูรณาการศีล สมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญาเข้าไปในหลักสูตรค่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ให้เน้นด้านการรักษาศีล 5 และฝึกการปรับนิสัยจากแนวคิด UG5 หรือความดีสากล 5 ประการ และการฝึกนิสัยตนเองตาม Mission ที่ร่วมด้วยช่วยกันกำหนดขึ้น ไม่น้อยกว่า 21 วัน 3) การประเมินและสรุปผล (Check) ตามดัชนีชี้วัดสภาพความสำเร็จ (KPI) เพื่อพิจารณาว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ และ 4) การปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใหม่ต่อไป (Act) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในการดำเนินงานในครั้งต่อไป

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้มา เป็นการเสริมสร้าง Soft Power สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ดังนี้

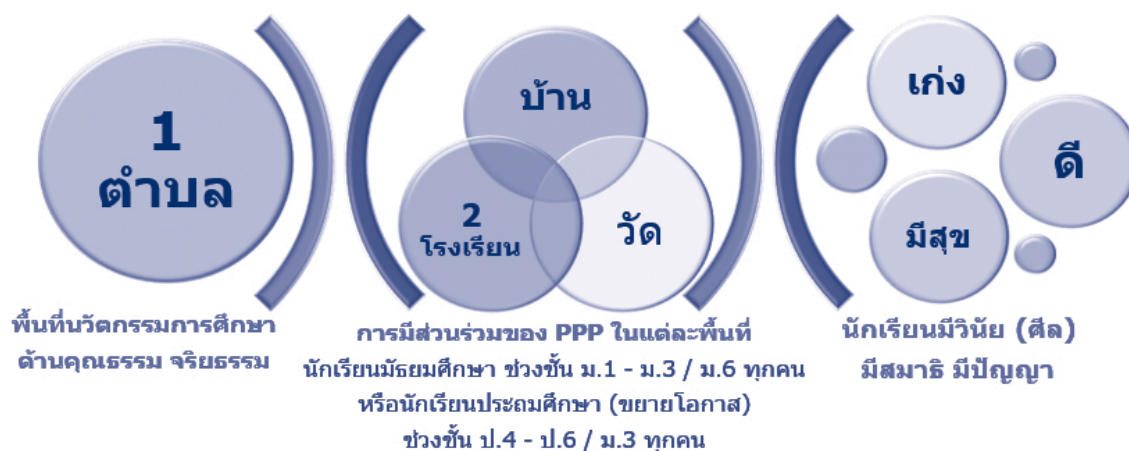
4.3 ผลผลิต (Outputs) คือ เด็กและเยาวชน 1) เป็นคนยึดมั่นในการรักษาศีล มีวินัยในตนเอง รักความสะอาด ความมีระเบียบ ความตรงต่อเวลา มีความสุภาพ และความอ่อนน้อมถ่อมตน 2) เป็นคนมีความสุข คือ เป็นคนมีสมาธิ จิตตั้งมั่นในการเรียนและการทำงาน รู้จักตนเอง ควบคุมอารมณ์ได้ดี และมองโลกแง่ดี 3) เป็นคนเก่ง เมื่อเด็กเป็นคนดี มีความสุข จิตใจจะร่าเริงแจ่มใส มีความสงบตั้งมั่นในสมาธิ ร่างกายจะมีสุขภาพอนามัยดี จะมีความตั้งใจฝึกฝนตนเองในการเรียนรู้วิทยาการต่าง ๆ รอบตัวทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ตลอดจนสามารถตั้งเป้าหมายตนเองในโลกอนาคตได้

4.4 ผลลัพธ์ (Outcomes) คือ เด็กและเยาวชนเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกลักษณะที่ดี หน้าที่ดีเยี่ยมแจ่มใส สุขภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน พร้อมให้ความช่วยเหลือเป็นส่วนตัว และ DNA ของคนไทย เสริมสร้าง Soft Power สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

4.5 ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) สร้างผู้เรียนให้เป็น Lifelong Learner คือ เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนมีสังคมแห่งการเรียนรู้

4.6 การมีส่วนร่วมเรียนรู้ของพลัง “บวร” ในพื้นที่ (Community Participation) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันและต้องหาเจ้าภาพหลักที่มีความพร้อมเข้ามาเป็นแกนหลักในการสร้างความมีส่วนร่วมของพลัง บ้าน วัด/มัสยิด โรงเรียน (บวร) ให้สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 7 แนวทางขับเคลื่อนนโยบาย IPE Model ในรูปแบบ PPP

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย IPE Model ควรดำเนินการขับเคลื่อนในรูปแบบ PPP: Public Private Partnership คือ 1) ภาครัฐ 2) ภาคเอกชน 3) ภาคประชาสังคม ขับเคลื่อนโครงการร่วมกัน ดังนี้

1. รัฐบาลควรประกาศนโยบาย “1 ตำบล 2 โรงเรียน 3 ประสานพลัง บวร” เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เก่ง ดี มีความสุข ให้เป็นวาระแห่งชาติ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในจิตอาสา โดยการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตั้งขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ อย่างน้อยตำบลละ 2 โรงเรียน เพื่อประสานความร่วมมือร่วมของพลัง บ้าน วัด/(มัสยิด) โรงเรียน (บวร) และกำหนดให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควรออกมาตรการสนับสนุนการบริจาคค่าใช้จ่ายของภาคเอกชนให้นำไปลดหย่อนภาษีได้ 2 เท่า

2. ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจาก 4 หน่วยงานหลัก คือ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และภาคเอกชน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาชุดใหม่ในปี 2567 และมีจิตอาสาร่วมดำเนินการในฐานะกรรมการกลาง และกลุ่มข้าราชการเกษียณอายุที่มีประสบการณ์ ในการทำงานเชิงรุกเพื่อ

ประสานนโยบายจากทุกภาคส่วนและดำเนินการติดตามประเมินผลโครงการ

3. ควรให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านเทคโนโลยีในการใช้แพลตฟอร์มเพื่อส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ทั้งด้านการค้นคว้าวิจัย การเปิดช่องทาง START UP ให้นักเรียนสร้างนวัตกรรมจากการอ่าน การค้นคว้าทดลองที่เหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ นักเรียนสามารถใช้ช่องทางนี้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ประกอบการมืออาชีพที่อาสาสมัครเข้ามาช่วยตอบคำถามได้ โดยพัฒนาจากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ จนก่อให้เกิดรายได้ระหว่างเรียน หรือศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจเพื่อเลือกสาขาวิชาการศึกษาต่อในอนาคต

4. ควรจัดให้มีการลงนาม MOU ร่วมกัน โดยการยกร่างโครงการให้กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะ E-BOOK เพื่อเป็นการ Klick off ระหว่าง Public Private Partnership โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อสารมวลชนทุกช่องทาง เพื่อให้เกิดการตื่นตัวและท้องถิ่นเร่งรัดการนำนโยบายลงสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว และควรจัดให้มีการแข่งขัน มอบรางวัลสำหรับ อบต./วัด/โรงเรียน ที่สามารถพัฒนาจนเป็น Best Practice สำหรับการศึกษาดูงานได้ จัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง เป็นค่าตอบแทนใช้สอยวัสดุให้โรงเรียนเจ้าภาพ

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการขับเคลื่อนนโยบาย

ระยะที่ 1 ระดับชาติ: ประกาศนโยบายรัฐบาล (ทำ MOU ร่วมกันอย่างเป็นทางการ)
คณะกรรมการอบรมประชาชนกลางของมหาเถรสมาคม (เจ้าภาพหลัก) กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ
สมาคมธนาคารแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (บริจาคลดหย่อนภาษี 3 เท่า)
แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ระดับชาติ จัดประชุมร่วมกัน
วางแผน ยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมตลอดแนว เตรียมการระดมทรัพยากร ประชาสัมพันธ์เชิงรุก

ระยะที่ 2 ระดับจังหวัด: ขยายผลระดับอำเภอ 920 ร.ร. (ทำ MOU ร่วมกันอย่างเป็นทางการ)
เจ้าคณะจังหวัด/ ผู้อำนวยการศูนย์อบรมประชาชน นายกเทศมนตรี / นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด (ลดหย่อนภาษี 3 เท่า)
แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด จัดประชุมร่วมกัน
ทดลองบาร้อง จัดค่ายนักเรียน/ทำ Mission อำเภอละ 1 โรงเรียน (มัธยมศึกษา)
เพื่อคัดเลือกกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่เลื่องลือจัดค่ายและฝึกนิสิตผ่าน Line Group ในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 ระดับตำบล: ขยายผลระดับประเทศ 14,000 ร.ร. (ทำ MOU ร่วมกันอย่างเป็นทางการ)
เจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/ผู้อำนวยการศูนย์อบรมประชาชน นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เจ้าของสถานประกอบการในพื้นที่ (บริจาคลดหย่อนภาษี 3 เท่า)
แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระดับตำบล จัดประชุมร่วมกัน
จัดค่ายนักเรียน/ทำ Mission จำนวน 2 โรงเรียน (มัธยมศึกษา/ประถมศึกษาขยายโอกาส หรือประถมศึกษา)
โดยมีกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น เป็นพี่เลี้ยงจัดค่ายและทำ Mission พี่เลี้ยงใน Line Group ระดับตำบล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กระทรวงวัฒนธรรม,
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). “ทฤษฎีการเรียนรู้ Constructivism” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.moe.go.th/ทฤษฎีการเรียนรู้-constructivism/>.
- กันยารัตน์ แยมศรีแก้ว และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2561). “การบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน”. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 9 (1) มกราคม-เมษายน, หน้า 207-214.
- ปภาณี ฐิติวัฒนา. (2545). การขัดเกลาทางสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า 88-90,
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). การศึกษาเพื่อสันติภาพ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, หน้า 6.
- รพีพร ธงทอง. (2564). “การมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่ของเด็กและเยาวชน”. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม- มิถุนายน) หน้า 31-38.
- อัจฉราพร ฉากครบุรี. (2565). “การจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน”. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม), หน้า 151 - 171.
- Dimple J. Martin. (2019). “Designing a Course with Accountability and Dale’s Cone of Experience”. (Online). Available: <https://www.facultyfocus.com/articles/course-design-ideas/designing-a-course-with-accountability-and-dales-cone-of-experience/>.
- Savcurv. (2024). “ทฤษฎี 21 วัน คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ? พร้อมตัวอย่างหลายแง่มุม” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.savcurv.com/articles/21-day-habit-theory/#header-3>.